

REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFTLITERATUUR OP HET GEBIED VAN ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

*Samengesteld door de Stichting voor
Economisch Onderzoek der Universiteit
van Amsterdam, redactie: Mevr. Dra. E.
Hijmans*

A. ACCOUNTANCY

II. HET ACCOUNTANTSBEROEP

De opleiding tot accountant in de U.S.A.

Jansen, D r s. L. F. — Uit een gedetailleerd overzicht van stof en studieduur van de opleiding tot accountant in de Verenigde Staten concludeert de schrijver, dat de gemiddelde studieduur voor wat betreft de theoretische scholing van de C.P.A. op vier jaren (dagstudie) gesteld mag worden. Hiervan wordt dan nog een belangrijk gedeelte gewijd aan algemene ontwikkeling en voorbereidende vakstudie, terwijl de vakstudie in engere zin slechts beslag legt op circa $\frac{1}{4}$ van de beschikbare tijd, d.w.z. één universiteitsjaar.

Dan moet men in de State of New York nog drie jaar praktijk hebben alvorens tot het C.P.A. examen toegelaten te worden.

De conclusie wordt getrokken dat de accountantsstudie in Nederland zeer veel zwaarder is dan in de U.S.A., en de schrijver vraagt zich af of het onder die omstandigheden juist is, in Nederland nog van verzwaren of van verlengen te spreken.

A II - 3 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, december 1955*
E 635.451 : E 031

III. LEER VAN DE INRICHTING

Operating Statements: Get them While They 're Hot

Corbin, M. — Hier wordt een serie maatregelen beschreven, die kunnen bijdragen tot het snel beschikbaar komen van resultatenberekeningen en andere economische gegevens op korte termijn. In deze snelheid ligt een groot belang, daar de leiding erdoor in staat wordt gesteld, vlugger te reageren op de ontwikkeling van inkoop- en afzetmarkten, voorraden enz.

Een van de besproken maatregelen is het afsluiten van de berekeningen vóór het eind van de desbetreffende periode, b.v. kalendermaand; de aldus verkregen cijfers zijn wel niet precies die van de kalendermaand, maar ze geven wel een beeld van een typische maand in hetzelfde seizoen, en dat is voldoende voor intern gebruik.

Voorts kan het dagelijks tellen en salderen van alle gegevens, evenals het invoeren van standaardformulieren en -rekeningschema's voor alle onderdelen van het bedrijf, bijdragen tot het sneller beschikbaar komen der eindcijfers.

De kostprijberekening en de interne verrekening kunnen worden gebaseerd op standaardwaarden, hetgeen veel administratief werk bespaart. Het aantal overboekingen kan verder dikwijls sterk beperkt worden.

Tenslotte is het vlot afwerken en doorgeven der overzichten een belangrijke factor, waaraan het in de praktijk nog wel eens hapert.

A III - 1
E 772

The Controller, november 1955

Aspects of Internal Control

Gilkison, F. P. A. N. Z. — De grondbeginselen voor het opzetten van een doelmatig stelsel van interne controle zijn over het geheel genomen nog dezelfde als enkele tientallen jaren geleden. Het beginsel dat het werk van iedere functionaris door een ander moet worden gecontroleerd, geldt nog steeds. Het is nog altijd gevaarlijk wanneer eenzelfde persoon een gehele handeling uitvoert zonder bemoeienis van anderen, vooral indien het gaat om het beheer van geld of andere waarden. De interne controle is bedoeld ter voorkoming van vergissingen en fraudes.

Voortbouwend op deze grondslag, bespreekt de schrijver een aantal punten welke de goede werking van de interne controle beïnvloeden.

In de eerste plaats is het nauwkeurig omlijnen van verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden van essentieel belang. Hiertoe dienen echter ook mogelijkheden te worden geschapen voor het nauwkeurig constateren van de omvang en draagwijdte daarvan.

Voorts is het gewenst, dat zoveel mogelijk automatische controles en vergelijkingen worden ingeschakeld.

Belangrijk is dat een eenmaal opgezet systeem geregeld kritisch wordt herzien en op doelmatigheid en goed effect gecontroleerd. Dit is in hoofdzaak een taak voor de bedrijfsleiding, hoewel de publieke accountant zich ook wel van de goede gang van zaken zal overtuigen. Vaak zal dit kunnen gebeuren met behulp van steekproeven, al dan niet op wiskundige basis. Ook het opstellen van „check lists” kan de accountant helpen om zich een beeld te vormen van het systeem van interne controle en zijn werking.

A III - 4
E 741.23

The Accountants' Journal (New Zealand) 1 oktober 1955

IV. LEER VAN DE CONTROLE

The Verification of Stock-In-Trade

De vraag, in hoeverre de accountant van een vennootschap mag vertrouwen op de gegevens uit de administratie met betrekking tot de hoeveelheid en waarde der aanwezige voorraden, wordt tegen een historische achtergrond en tot in bijzonderheden behandeld.

Gesteld wordt, dat het tegenwoordig nodig geacht wordt dat de accountant zich op de hoogte stelt van de instructies welke worden gegeven voor het inventariseren, en ook zo nu en dan de originele inventarislijsten ter inzage vraagt, bij wijze van steekproef. Verdere mogelijkheden liggen in de vergelijking der hoeveelheden met die van vorige jaren, en soms met afleveringscijfers, omzetsnelheden of kostengegevens. Indien een bedrijf permanent de inventaire heeft, dient de accountant ook deze gegevens te vergelijken met die van de opname.

Vaak vindt tegenwoordig gedeeltelijke inventarisatie met kortere tussenpozen plaats; dan dient de accountant zich te overtuigen dat deze inderdaad heeft plaatsgehad en dat de afwijkingen zijn geboekt.

Hoewel de opname zelf uiteraard niet tot zijn taak behoort, is het toch zeer nuttig als de accountant er gedeeltelijk bij aanwezig is en zich van de werkwijze op de hoogte stelt.

Ingegaan wordt ook op de verificatie der voorraadlijsten door de leiding, die de accountant veelal zal verlangen, en op de vorm waarin dit in de accountantsverklaring kan worden vermeld.

Tenslotte wordt het vraagstuk van de „goederen in bewerking” in het kort behandeld.

A IV - 2
E 741.23 : E 641.233

The Accountants' Journal, (New Zealand) 1 november 1955

Loss Recognition

Devine, C. T. — De publieke accountants hebben van het begin af gestreefd naar het opstellen van regels welke bedoeld zijn om „windowdressing” in de jaarstukken tegen te gaan. Echter is er in de tegenwoordige tijd vaak eerder een neiging om de positie *minder* gunstig voor te stellen dan ze in werkelijkheid is; dat is mede een gevolg van de zware belastingdruk, en het kan o.m. worden gedaan door middel van te hoge afschrijvingen. Hier-tegen heeft de accountant minder wapens dan tegen het opschroeven van de resultaten. Het is dus noodzakelijk zich rekenschap te geven van de inhoud van het begrip „verlies”. Het standpunt, dat als „winst” slechts inkomen mag worden aangemerkt dat inderdaad door verkooptransacties is gerealiseerd, kan voor het bepalen van de verliezen niet worden ingenomen; dit zou immers betekenen dat de activa voor meer dan de werkelijke waarde op de balans zouden kunnen voorkomen. Anderzijds moet echter ook tegen onderwaardering worden gewaakt. De schrijver geeft verschillende opvattingen omtrent de hier te trekken grenzen in het kort weer, en wijst op de vaagheid welke deze uitspraken over het algemeen kenmerkt. Hij stelt, dat het dringend nodig is, hiervoor regels uit te werken die meer houvast geven.

A IV - 2
E 253

Accounting Research, oktober 1955

The Organisation of a Large Professional Office

Mc Phail, R. T. M. — In een uitvoerig artikel worden de arbeidsverdeling, de leiding, en de administratieve organisatie van een groot accountantskantoor behandeld.

Ter sprake komen o.m. ook de relaties met de cliënten, de voorbereiding van nieuwe opdrachten, en het beheer van kantoren in andere plaatsen. Vooral de documentatie- en

archieffproblemen en de overige administratieve functies worden in bijzonderheden behandeld.

A IV - 4
E 635.451

The Accountants Magazine (Scotland) november 1955

B. BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

a. ALGEMENE BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

II. BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE ALS WETENSCHAP

Organisatie en Techniek van de Handel

Muiswinkel, Prof. Dr. F. L. van — De schrijver breekt een lans voor handhaving van de Organisatie en Techniek van de Handel als afzonderlijk leervak, terwijl hij een sanering van het programma voor dit vak wenselijk en mogelijk acht.

Het onderbrengen van de hier bedoelde vraagstukken bij de algemene leer der economie en bij de bedrijfseconomie pleegt blijkens de ervaring te leiden tot verwaarlozing van de studie van belangrijke en waardevolle problemen, zoals bv. het distributievraagstuk, de bedrijfspvormen in de handel, de concrete markten, de termijnhandel.

Meer dan voorheen geschiedde zal men bij het vak Organisatie en Techniek van de Handel aandacht moeten besteden aan het proces der maatschappelijke verbijzondering en aan de analyse van de factoren die deze verbijzondering beheersen. Anderzijds zal men bepaalde onderdelen (bv. geld- en kapitaalmarkt, bankwezen, internationaal betalingsverkeer) moeten laten vervallen. Voorts ware te overwegen of men aan de leerstof niet zou kunnen toevoegen de behandeling van problemen als: de calculatie in de handel, de vestigingsplaats van de handelsonderneming, de bezetting van het distributieapparaat, de invloed van kartelafspraken op de organisatie van de handel, enz.

B a II - 4
E 031

Maandblad voor Bedrijfsadministratie, december 1955

V. LEER VAN DE FINANCIERING

Enkele aantekeningen over een „niet-euclidische” bedrijfseconomie

Ravestijn, Dr. H. P. W. van — Dit artikel is een reactie op het proefschrift van Dr Bervoets: „Bonusaandelen en Stockdividenden”, waarin wordt getracht de functie van deze beide financieringsvormen in het kader van de financiële geste en het bedrijfseconomische wezen van de onderneming te bepalen. De beschouwing van Dr van Ravestijn bedoelt een aanvulling te geven op dit proefschrift, waarin naar zijn mening een te zwaar accent ligt op formele, overwegend juridische facetten, en te weinig nadruk op de algemene economische en bedrijfseconomische achtergronden, en in het bijzonder op de dynamische ontwikkeling. Ingegaan wordt in dit kader o.m. op de vraagstukken van het „beleggersgedrag” en de invloed welke dividendmogelijkheden en rendementsmogelijkheden daarop hebben. De schrijver stelt, dat andere factoren onder bepaalde omstandigheden van meer belang kunnen zijn.

Ter sprake komen voorts de motieven voor uitkering van bonus-aandelen, en in dit verband ook de vraag of het Amerikaanse systeem van aandelen zonder nominale waarde toch eigenlijk niet rationeler en eenvoudiger is dan het bij ons gebruikelijke stelsel.

De vraag of stockdividenden als inkomen te beschouwen zijn, wordt ontkennend beantwoord, ook weer tegen de achtergrond van de dynamische ontwikkeling.

B a V - 3
E 325.23 : E 345

Economie, november/december 1955

Reserve voor Belastingen

Bronsing, A. F. — In dit artikel wordt de vraag behandeld, of het juist is, bij gebruikmaking van de t.a.v. de vennootschapsbelasting door de regering geboden faciliteiten bij investering, de winst- en verliesrekening te belasten met een bedrag voor eventueel later verschuldigde hogere belasting. Dit standpunt werd reeds eerder ingenomen door vele boekhouders en accountants, en ook in het onlangs verschenen rapport van de „Commissie Jaarverslaggeving”.

Schrijver meent dat het niet juist is, o.m. omdat die „verschoven” belasting in de toekomst alleen een kleiner netto overschot en geen vermogensverlies kan betekenen, zodat een voorziening daartegen thuisbehoort in de winstfeer en niet in de vermogensfeer.

Immers, men maakt van de belastingfaciliteiten gebruik omdat men van de investering winst verwacht, en wel méér winst dan de in de toekomst „hogere” belasting zal bedragen. Daar men die toekomstige winst uiteraard niet activeert, behoort men het gedeelte daarvan dat aan de fiscus zal moeten worden betaald, ook niet te passiveren.

Er zijn nog verscheidene andere argumenten tegen de bedoelde reservering aan te voeren.

Bovendien is het onjuist, een reserve voor „latente belastingschuld” zoals hier bedoeld op te nemen onder „voorzieningen”, die volgens het Rapport der Commissie immers verplichtingen zijn.

Een goede verslaggeving vraagt een duidelijk uit elkaar houden van bedrijfsresultaat en belastingafwikkeling, een regel waartegen ook op andere punten zeer dikwijls wordt gezondigd.

B a V - 6
E 349

De Naamloze Vennootschap, november 1955

VI. LEER VAN DE ORGANISATIE

How Automation Hits a Plant

Dit artikel geeft een overzicht van de gevolgen van volledige automatisering in een fabriek met betrekking tot een aantal organisatievraagstukken.

In het kort wordt beschreven, hoe de automatisering werd voorbereid en doorgevoerd in een radio- en televisiefabriek. Ook de montage der toestellen werd gemaakt tot „nohands” arbeid.

Voor de ontwerpafdeling en de tekenkamer betekende dit vooral de noodzaak van veel meer standardisering en typenbeperking, o.m. van afmetingen der onderdelen en toleranties. De inkoop van onderdelen moest hieraan worden aangepast. Ook de wijze van verpakken der materialen en onderdelen vereiste bijzondere aandacht.

Het ontwerpen en uitvoeren van gereedschappen nam in belang toe, evenals de „layout” van de fabriek. De op het produkt georiënteerde produktiestroom moest worden vervangen door een groepering naar produktieprocessen, daar de automatische machinerie voor verschillende produkten kan worden ingeschakeld.

Er zijn weinig cyclisch herhaalde bewerkingen meer welke zich zouden lenen voor tijd- en methodestudie. Daarentegen nam het aantal telkens variërende werkzaamheden toe, zodat naast het tot nu toe gebruikte MTM-systeem in groeiende mate gewerkt wordt met de „worksampling” en dergelijke methoden van arbeidsstudie.

Het onderhoud van de machinerie is van het grootste belang geworden, want de kwetsbaarheid uit winstoogpunt is veel groter dan vroeger. De nadruk ligt zeer sterk op het voorkómen van storingen.

Een personeelvraagstuk dat op de voorgrond is gekomen is de juiste selectie van mensen die met de volautomatische machines kunnen omgaan; hiervoor bleek ook een bijzondere opleiding noodzakelijk.

De voorziening met grondstoffen, zowel uit kwalitatief oogpunt als wat betreft juiste planning, bleek eveneens een nieuwe problematiek met zich te brengen.

Tenslotte komt bij het kostprijsvraagstuk de nadruk sterk te liggen op de verbijzondering van de samengevoegde „overhead” kosten der automatische machines over verschillende produkten.

B a VI - 1
E 512.12 : E 64

Factory Management and Maintenance, november 1955

Uitbesteding en toelevering

Hier wordt een verslag gegeven van een onder auspiciën van het N.I.V.E. gehouden lezing, waarin uitbesteding en toelevering worden bezien tegen de achtergrond van bedrijfsbezetting en kostprijs.

Dat er te weinig toe wordt besloten om onderdelen welke men zelf niet efficiënt kan produceren te laten toeleveren, vindt zijn oorzaak in het feit dat de eigen produktie daarvoor afneemt. Echter kan het bedrijf die afname teniet doen door de activiteit te richten op eigen specialiteiten en deze aan anderen aan te bieden. Deze specialisatie brengt verhoging van ervaring mee, benevens de mogelijkheid, de meest efficiënte apparatuur te benutten, en de winst kan aldus worden vergroot. Zulk een „specialisatie-uitbesteding” kan betrekking hebben op speciale bewerkingen, op aantal of op nauwkeurigheid.

Een vorm van uitbesteding die op andere motieven berust is de capaciteits-uitbesteding, hetzij voor periodiek optredende tekorten, hetzij als anticipatie op uitbreiding van het eigen bedrijf.

Op deze gevallen wordt uitvoerig ingegaan, o.m. wat betreft prijsvorming en kwaliteitsvraagstukken.

Na een overzicht gegeven te hebben van de aard en de wijze van ontstaan van verschillende typen van toeleveringsbedrijven, gaat de schrijver tenslotte in op de wijze, waarop een doeltreffende samenwerking tussen opdrachtgever en toeleverancier kan worden verwezenlijkt.

B a VI - 2 *Tijdschrift voor Efficiënte Bedrijfs Organisatie, november/december 1955*
E 635.22

Een studie over een leider in actie, I

Reinoud, H. — Dit artikel geeft, na een inleiding over de ontwikkeling van de inzichten der bedrijfsorganisatie, bedrijfssociologie, bedrijfspsychologie en op aanverwante gebieden, een uitvoerige bespreking van het Amerikaanse boek „Executive Leadership” van Chr. Argyris. Dit boek berust op langdurige waarneming van een leider in actie, en beschrijft en analyseert diens gedrag ten aanzien van de onder hem werkende „supervisors”. Ook het verband met de organisatiestructuur en de efficiëntie heeft daarbij de aandacht, evenals de „verborgen kosten” van dit soort leiderschap.

De leider, waarover het gaat, is èn in de ogen van de topleiding èn in die van zijn ondergeschikten een geslaagde leider.

De wijze van analyseren en de uitkomsten van het onderzoek worden in het kort weer gegeven.

Het inleidende gedeelte van het artikel bevat een aantal bibliografische gegevens.

B a VI - 16 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, december 1955*
E 641.22

Toenemende specialisatie en het tekort aan leiders

Bos, D r s. J. B. M. — Toenemende specialisatie kan op twee manieren in een organisatiestructuur worden ondergebracht: door hergroepering binnen een bestaande groepering, of door splitsing van deze groepering in naast elkaar werkende min of meer zelfstandige onderdelen. In beide gevallen neemt de behoefte aan coördinatie toe, maar deze additionale coördinatie kan in het eerstbedoelde geval op lager niveau liggen dan in het tweede.

Geeft men de nieuwe gespecialiseerde onderdelen te geringe zelfstandigheid (het gevaar van de eerste oplossing) dan kan het zijn dat dit een belemmering vormt voor het tot volledige toepassing brengen van de specialisatie.

Geeft men ze anderzijds te grote zelfstandigheid, dan dreigt overbelasting van de topleiding. Er moet dus voor elk gegeven geval gestreefd worden naar een optimaal structureel evenwicht, en iedere toename van specialisatie brengt het gevaar mee van verstoring van dit evenwicht, omdat het denken in de huidige samenleving sterk is gericht op de voordelen van het toepassen van specialistische kennis. Dit komt o.m. tot uiting in de interpretatie van het begrip leiding geven, dat veelal te zeer wordt vereenzelvigd met vakmanschap.

De verstoring van het structurele evenwicht veroorzaakt een toename van de vraag naar leiding, welke een kleiner aanbod ontmoet, daar de hoogte van het organisatorische niveau omgekeerd evenredig is met het aantal personen in dat niveau. De topleiding wordt dan dus overbelast.

Tegelijkertijd wordt de vorming van toekomstige leiders in gevaar gebracht; immers, bij de ontwikkeling tot leider speelt het ervaringselement een overheersende rol, en het verschuiven van de coördinatie naar boven vermindert de tot leiderschap vormende werking van de taken lager in de organisatie.

Slechts door bewaking van het structureel evenwicht door de huidige topleiders kan worden voorkomen dat het toepassen van de vooruitgang in het menselijk kunnen wordt belemmerd door een door deze vooruitgang zelf in het leven geroepen bottle-neck: de leider.

B a VI - 16 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, december 1955*
E 641.22 : E 612.131

VII. LEER VAN DE ARBEIDSVOORWAARDEN

Enkele indrukken omtrent het personeelsbeleid in Amerikaanse bedrijven

Kuiper, M r. A. D. — Als achtergrond voor een beschouwing omtrent het personeelsbeleid in de Verenigde Staten behandelt de schrijver eerst een aantal punten waarop de Amerikaanse arbeider van de Nederlandse verschilt, en de plaats die eerstgenoemde in de maatschappij inneemt. Er zijn belangrijke verschillen o.m. ten aanzien van het gevoel van eigenwaarde en van de materiële welvaart van de arbeider, van het onderwijs en van de algemene mentaliteit.

Verder kan men het personeelsbeleid in Amerika, als men dat met het Nederlandse wil vergelijken, niet los denken van zijn ontstaan. In Amerika is het van binnenuit gegroeid;

men heeft begrepen dat het een „management problem” van de eerste orde is; men besteedt er aandacht aan omdat het „good business” is en komt hier eerlijk voor uit.

Bij ons is het begrip voor de waarde van een menselijk verantwoord personeelsbeleid ontsproten aan sociale motieven, en er is een sterke barrière van historisch wantrouwen te doorbreken die in de Verenigde Staten grotendeels ontbreekt. Schrijver illustreert een en ander aan het voorbeeld van de zorg voor de veiligheid in beide landen.

Voorts treft de souplesse waarmee men in Amerika systemen, die minder voldoen, loslaat. Men is minder geneigd tot dogmatiseren en fixeren van bepaalde stelsels dan bij ons.

Verscheidene methoden die in Nederland als laatste wijsheid en onaantastbaar zijn geïntroduceerd en gehanteerd, zijn in de Verenigde Staten al lang weer losgelaten of sterk gewijzigd en aangepast aan de behoeften van de individuele bedrijven.

B a VII - 1

Sociaal Maandblad Arbeid, 21 november 1955

E 641.21

Technische, commerciële en administratieve arbeid

K a d e, C. v. d. — Onder auspiciën van de Nederlandse Vereniging voor Bedrijfspsychologie zijn de oorzaken van de dikwijls tussen de technische, commerciële en administratieve werkers in het bedrijf bestaande tegenstellingen en de middelen tot samenwerking door een drietal deskundigen besproken.

De organisatorische maatregelen, die noodzakelijk zijn om het werk doelmatig en soepel te doen verlopen, kunnen volgens de eerste inleider, Ir. Ph. Bosboom aanleiding zijn tot het ontstaan van zulke tegenstellingen, doordat elke functionaris die zich grondig met zijn taak identificeert, aan zijn eigen stukje van het geheel voorrang geeft. Men kan dit tegengaan, enerzijds door nauwkeurige afbakening van taken, anderzijds door de functionaris niet te ver verantwoordelijk te stellen. Voorts kan de planning, als „neutrale”, coördinerende instantie, in dit opzicht veel bijdragen.

De tweede inleider Mr E. A. Hoff, gaf een typologie van de administratieve, de commerciële en de technische arbeid. Ook hieruit vloeien mogelijkheden voor tegenstellingen voort.

Het was speciaal de taak van de derde inleider, drs A. M. Mees, om de middelen tot bevordering der samenwerking te behandelen.

Het is volgens hem in de eerste plaats zaak om te zorgen dat het beleid van het bedrijf als geheel goed is omschreven, en dat elke functionaris nauwkeurig weet welke rol hij in dit geheel heeft te vervullen. Een juist begrip en een juist inzicht in de eigen taak als onderdeel van het geheel kan o.m. worden bevorderd door regelmatige groepsbesprekingen op verschillende niveaus. Bij deze besprekingen dient dan echter een democratische geest te heersen, en er moet voor worden gezorgd dat de bevindingen uit deze besprekingen in de afdelingen worden uitgedragen.

B a VII - 5

Tijdschrift voor Efficiënte Bedrijfs Organisatie, december 1955

E 641.212.1

Economic Aspects of Automation

B r a n t o n, N. — Dit artikel geeft een beschouwing over de gevolgen, met name voor de arbeidsmarkt, van de „automatisering”. De schrijver staat zeer kritisch tegenover de „romantische” opvattingen in de pers en beroept zich daarbij o.m. op het recente praedicties van Mr John Diebold voor het British Institute of Management.

Hij wijst in de eerste plaats op de lange perioden, die zijn gemeoid met het doordringen van meer doelmatige nieuwe werkwijzen in de meerderheid der bedrijven van een bedrijfstak, zelfs wanneer de werkwijzen reeds geheel uitgewerkt en zonder meer toepasbaar zijn. De „automatisering” is bovendien nog geheel in het experimentele stadium. Daarbij komt, dat dergelijke verbeteringen nooit over de gehele linie worden ingevoerd; er blijven altijd primitievere vormen bestaan, die evenzeer een functie blijken te hebben.

Sommige bedrijfstakken, zoals bv. de chemische industrie, lenen zich in het bijzonder voor „geautomatiseerde” voortbrenging; maar dit was altijd reeds het geval, ja zelfs zijn er een aantal producten die slechts door dergelijke processen kunnen worden voortgebracht; hier is dus van „uitschakeling van de mens” maar in zeer indirecte zin sprake.

De schrijver wijst voorts op de invloed van de algemene conjunctuur op de mate van re-absorptie der vrijkomende arbeidskrachten, en bespreekt de houding der vakverenigingen tegenover dit vraagstuk.

Tenslotte wordt de invloed op de arbeidsmarkt in kwalitatief opzicht behandeld. Er is, en komt, een toenemende vraag naar mensen met technologische opleiding. Dit is echter slechts gedeeltelijk een gevolg van de automatisering; ook het toenemende relatieve belang van de op wetenschappelijke basis werkende industrieën speelt in dit opzicht een rol, terwijl bovendien een neiging valt te constateren om wetenschappelijke staf te „hamsteren”.

Al met al concludeert de schrijver dat drastische of catastrophale veranderingen op de arbeidsmarkt tengevolge van de automatisering niet waarschijnlijk zijn.

B a VII - 10

Accountancy, december 1955

E 512.12 : E 64